

Weber, Zdeněk

Archeologická prospekce a geofyzika

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1973-1974, vol. 22-23, iss. E18-19, pp. 348-349

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109128>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ním vývoji až do nejnovejší doby, a to s přesností, jaká svědčí o vzácné seřetlosti (u Boethia by snad bylo možno doplnit o Alana ab Insulis a Jeana Gersona). Za zmínku stojí i to, že není opomíjeno ani naše prostředí, jak tomu mnohdy bývá v západní literatuře (pouze na str. 49 u výčtu jazyků, do nichž byla přeložena *Historia Troiana*, čeština uvedena není): z Ammiana Marcellina (str. 54) v Goleniščev o vydavatelské činnosti Zikmunda Hrubého z Jelení, na str. 84—85 mluví o vztazích (Emauz, Jan ze Středý) k domnělému Slovanu Hieronymovi v Praze Karla IV., augustinský eschatologismus (str. 92) má pro něj souvislost s myšlenkami husitských hymnů.

Nakonec připomeňme, že autor zemřel v r. 1969. Knihu připravila k vydání I. V. Goleniščeva-Kutuzova, která byla rovněž spoluautorkou kapitol o langobardské epoše a o próze ducenta. — Publikaci doprovázejí reprodukce jednotlivých stránek a miniatur, z velké části uveřejňované po prvé, z kodexů 6.—15. stol. italské provenience, chovaných v knihovně Saľtykova-Ščedrina v Leningradě, a ilustrují ji rovněž portréty středověkých spisovatelů a obrazy na středověké náměty od malířů gotiky a renesance. Máme tak před sebou knihu, která zaplňuje mezeru nejen v sovětské odborné literatuře. Sáhnu po ní rádi a s užítkem i naši odborníci a studenti a snad i širší veřejnost.

Jana Nechutová

Archeologická prospekce a geofyzika

V posledních letech mimořádně roste zájem o použití geofyzikálních metod při průzkumu mělkých podpovrchových vrstev i pro účely archeologie, jmenovitě archeologické prospekce. Jde hlavně o metody elektroodporového profilování, magnetometrii, seismiku a elektromagnetické indukční hledače. Jednotliví odborní pracovníci a případně i pracoviště provádějí však své výzkumy izolovaně, rovněž publikace výsledků není vždy dostupná, což vše velmi nepříznivě brzdi metodický pokrok.

Další vývoj moderních prospektorských metod v archeologii může podstatně ovlivnit intenzivní výměna informací mezi geofyziky, pracujícími v tomto oboru, a jejich konfrontace se zájmy archeologických institucí ČSSR. Proto byla z podnětu Čs. společnosti archeologické při ČSAV, Geofyziky n. p. Brno — závod Praha, a Prehistorického ústavu Karlovy university svolána celostátní porada o použití geofyziky v archeologické prospekci. V prostorách Prehistorického ústavu UK se ve dnech 1. a 2. března 1973 sešlo na 20 odborníků — geofyziků a 30 zástupců různých archeologických institucí z celé republiky. Počet zájemců musel být pro omezené ubytovací a jednacé prostory redukován, ale i tak sama účast a velký zájem svědčí o potřebnosti a nutnosti i správnosti rozhodnutí pořadajících složek.

V intenzivním jednání bylo předneseno celkem 15 referátů a diskuzních příspěvků, převážně metodické zaměřených na problémy, které byly v minulých letech úspěšně řešeny. Pro informaci uvedeme aspoň názvy některých příspěvků — v závorce je jméno referujícího odborníka:

- Přehled současného stavu využití geofyzikálních metod v archeologické prospekci ve světě (dr. V. Bárta)
- Dosavadní geofyzikální prospekce na Slovensku (dr. V. Gajdoš)
- Seismické metody prospekce (dr. L. Hrdlička)
- Použití geofyziky na lokalitách hradištního typu (prom. geolog T. Pavlík)
- Aplikace prospektorských metod na Tršisově a Minicích 1972 (prom. chem. A. Vydrová)
- Aplikace indukčních hledačů (detektorů) v archeologickém průzkumu (dr. Z. Weber)
- Magnetometrická prospekce železářských pecí lokality Mšec (ing. M. Soudný)
- Užití protonového magnetometru při zjišťování průběhu příkopů na sídlišti kultury nálevo-vých pohárů v Makotřasích (dr. E. Pleslová)
- Souprava EOM a její využití v archeologickém průzkumu (ing. J. Flégr)
- Geoelektrické měření na mohylách u Protivína (dr. P. Bláha)
- Příspěvek k průzkumu podzemních dutin v okolí hradu Veverčí (dr. V. Hašek)
- Elektromagnetická metoda prozařováním pro studium nehomogenit (kaveren) mezi dvěma vrty (ing. J. Kašpar).

I z neúplného přehledu metodicky zaměřených příspěvků jasně vyplývá užitečnost a potřeba rozpracování vhodných geofyzikálních měřicích metod pro účely archeologického průzkumu. Svědčila o tom i velmi živá diskuze účastníků nejen ve vymezených časových údobích, ale i o jednotlivých přestávkách mezi jednáním i večer při společenském setkání. Užitečné podněty z příspěvků i z jednání plně byly pojaty návrhovou komisí do usnesení, ze kterého vyjímáme nejdůležitější pasáže:

„... Přednesené referáty i diskuzní příspěvky ukázaly, že i v ČSSR byly geofyzikální metody v posledních letech aplikovány s velmi dobrými výsledky. V zájmu udržení kontaktu, rozvinutí

a koordinace budoucí spolupráce mezi archeology a fyziky (geofyziky) se navrhuje založení odborné geofyzikální sekce při ČSSA. Její členové by se pravidelně scházeli na poradách, ohlášených všem čs. archeologickým pracovním. Na poradách by se diskutovaly se zainteresovanými archeology styčné otázky, zejména pak konkrétní průzkumná problematika a možnosti praktické aplikace geofyzikálních měřicích metod k jejímu řešení. Sekce by rovněž zabezpečovala zveřejnění závažnějších výsledků spolupráce v speciální publikaci. Sekce by pracovala na regionálním principu, s pracovními pobočkami v Praze, Bratislavě a Brně. O vypracování rámcového statutu sekce a organizaci jejího založení byli požádáni doc. M. Buchvaldek a dr. V. Bárta (Praha), dr. V. Gajdoš (Bratislava) a dr. Z. Weber (Brno).“

Tolik z usnesení celostátního porad. V současné době se zpracovává definitivní text statutu odborné sekce geofyziky při ČSSA a bude předložen ke schválení ustavujícím schůzím v jednotlivých pobočkách ještě v tomto pololetí. Pro informaci moravských archeologických institucí uvádíme, že ve spolupráci AÚ ČSAV (dr. R. Tichý, dr. Ludikovský), katedry prehistorie FF UJEP (doc. dr. V. Podborský), katedry fyziky FAST VUT (dr. Z. Weber) a Geofyziky n. p. Brno (dr. V. Hašek) se ustavující schůze brněnské pobočky geofyzikální sekce při ČSSA t. r. uskutečnila na lokalitě MMK v Těšeticích-Kyjovicích u Znojma.

Zdeněk Weber

Martini Rakovský a Rakov, Opera omnia, editit *Miloslav Okál*. Martin Rakovský. Zbrané spisy, preložil Miloslav Okál, Bratislava, Slovenská akadémia vied, Pamiatky staršej literatúry slovenskej, zv. 9, 10, 1974, str. 447, 375.

Ve dvou svazcích, které vyšly v edici Pamiatky staršej literatúry slovenskej (SAV), se čtenáři představuje jeden z nejvýznamnějších humanistických autorů slovenské národnosti, Martin Rakovský. Je to zásluha M. Okála, kterého známe spíše jako klasického filologa, zabývajícího se starověkými disciplínami; v posledních deseti letech se však intenzivně zabýval přípravou edice Rakovského díla a tak se nám mohla dostat do rukou už delší řada jeho časopiseckých studií s humanistickou tematikou. Zde se nám tedy Okál definitivně představil jako vydavatel humanistického textu a opětovně jako překladatel veršů.

První svazek této dvojdílné práce tvoří edice Rakovského díla. Latinská „Praefatio“ nás seznamuje se životem a tvorbou slovenského humanisty, přináší seznam a podrobný popis tisků, v nichž existuje ten který spis Rakovského, a posléze v ní vydavatel vykládá o svých edičních zásadách v problémech grafiky i ortografie. Odpovídající pasáž ve druhém, překladovém, svazku je sepsána slovensky, pojednává o Rakovském podrobněji, nepodává však soupis jeho tisků, ale zmiňuje se o dosavadních slovenských překladech tohoto básníka.

Rakovského verše a básnické skladby jeho přátel a příbuzných jsou vydány v latinském originále ve třinácti oddílech. Vidíme zde, jak typicky humanistická byla autorova tvůrčí všestrannost — vedle učených projevů (Procli sphaera) jsou zde básně oslavné, veršované traktáty s politickým obsahem, básně příležitostné, lyrické (v elegii, epithalamiu i v hendekasyllabech poznáváme pravého „učeného básníka“). Oddíl dvanáctý přináší básně na Martinovu smrt a jako č. XIII je zařazena báseň Valeriána Madera, která vznikla při příležitosti úmrtí tchyně Rakovského Barbory Adamovské a v níž se autor o Martinovi zmiňuje. Všechny tyto oddíly nejsou edicemi Rakovského samostatných spisů — řada z nich (č. IV, VII, VIII, IX a XI) byly původně tištěny ve větších souborech skupiny jeho současníků. — Slovenský překlad přináší Rakovského dílo ve stejném pořadí a uspořádání jako latinská edice, není zde však uveden oddíl XIII — básně Maderova.

Ať už v originále nebo v překladu — máme před sebou četbu poučnou nejen z hlediska historického, ale svěží a zajímavou i pro současného čtenáře. Toho zaujmou zejména příležitostné skladby, které dávají nahlédnout do Martinových soukromých vztahů, osobních sympatií a antipatií i do jeho styků s tehdejšími známými českými humanisty (Kuthen, Collinus, Codicillus, Hodějovský, Tadeáš Hájek). Pro českého čtenáře je dále zajímavá báseň, popisující město Louny (Descriptio urbis Lunae Boemicae), epický soubor, věnovaný městu, kde Martin působil jako rektor školy. V politických traktátech (Libellus de partibus reipublicae et causis mutationum regnorum imperiorumque, De magistratu politico) vidí Okál, jak ukazuje předmluva, v názorech Rakovského vlivy antických a reformačních autorů, v první řadě Melanchtona. Nejedna problém těchto vlivů a souvislostí rozebral zevrubněji už ve svých hojných časopiseckých studiích o Martinově díle. Nepochybně by stálo za to srovnat tuto reformační linii státoprávních teorií období humanismu s čistě humanistickými (renesančními) v užším slova smyslu názory italských politiků (např. Machiavelli), kteří rovněž navazovali na antickou tradici.

Zmínila jsem se už o Rakovského charakteru učeného básníka; je jím nejen v drobné lyrice,